

כהן גדול פרק שני סנהדרין

ב.

עין משפט נר מצוה

לד א מיי פ"ב מהל'
מלכס ה' ד ופ"ו
מהל' אכל הלכה ז סמו
עפ"י קטו:
לה ב מיי פ"ו מהל' אכל
הלכה ז:
לו ג מיי שס הלכה ח
ו פ"ב מהל' מלכס
הלכה ד סמו שס:
לז ד מיי פ"ב מהל' אכל
הלכה ז סמו עפ"י
מ"ד ט ב טו"ש ע"ד ס'
שט ספ"ק א:
לח ה מיי שס פ"ד הלכה
ט טמט שס טו"ש י"ד
ס' שט ספ"ק א:
לח ו ז ו ט"ו שס פ"ה
הלכה ז טו"ש י"ד
ס' שט:

תורה אור השלם

1. רבות בנות עשו קול
ואת עלית על בלתי:
משלי לא כט
2. שקר הן והבל היפי
אשה יראת יי היא
תהלה:
3. ויאמר יוד אל יזאב
ואל כל העם אשר אתו
קצרו בגדיבם והגרו
שקים וספודו לפני אבנר
והמלך יוד הלך אחרי
המטה: שמואל ב ג לא
4. וידעו כל העם וכל
ישראל ביום ההוא כי
לא יהיה מהמלך
לקמיית את אבנר בן נר:
שמואל ב ג לו
5. ויבא כל העם
לבדורות את דוד להם
בידו היום וישבעו דוד
לאמר בה יעשה ליה
אזלתים ובה ישיב פי אם
לפני בוא השמש אטעם
לפני או כל מאומה:
שמואל ב ג לה
6. ויקנן המלך אל אבנר
ויאמר הכמות נבל ימות
אבנר: י"ך לא אסרות
והקלף לא לנחשתים
הגשו כנפול לפני בני
עולה נפלת וישפך כל
הקם לבבות עליך:
שמואל ב ג לו-לד

רבינו הגנאל

לפתות. ואת עלית על
כלונה ה' פלטי בן ליש.
שקרו הן זה יוסף והבל
היופי זה בועז אשה יראת
ה' [היא] תהלה זה פלטי
ד"א שקר הן זה דודו של
משה. הבל היופי זה דודו
של יושיע. אשה יראת ה'
היא תהלה זה דודו של ר'
יהודה ב"י אלעאי שהיו
ששה תלמידים מתעטפין
בטלית אחת ועוסקין
בהרה: פ"ת לו מת אינו
יוצא מפתח פלטרין שלו.
ו' יהודה אומר אם רוצה
לצאת אחרי המטה כדרך
שיצא דוד אחרי מטתו של
אבנר יוצא: ת"ד מקום
שנהגו הנשים לצאת אחרי
המטה יוצאות לפני המטה
יוצאות ר' יהודה אומר
לעולם הנשים לפני המטה
שנאמר והמלך דוד הולך
אחרי המטה כו'. אמר רב
מפני מה נעשו אבנר שהיה
לו למחות בשאול ולא
מיחה ואמרין בנג' בסוף
נגמר הדין ברי וסירה גרמו
לו לאבנר שיהרג כו'.
ופירושו פירוש בירושלמי
במסכת סוטה בפרק א'
ובשבב"ר אורח חיים הלכה
מסובין על הקרקע והוא על הרגל: וירושלמי דרגש יש בו משום כפיית המטה [המטה]. המלך
אינו חיוב בכפיית המטה [כהן גדול חיוב בכפיית המטה]. תני ההספד וכל העוסקין בהספד מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין
לתפלה משה היה והפסיקו רבותינו לק"ש ולתפלה: מאי דרגש ערסא יצלא. פי' מטה של עורות. דרגש מתיר

נשים יצאת פני המטה. דכיון דשעת עזר הוא ליכא למיחש
להרהור וצירושלמי פליגי איכא למחן דלמנר לפני המטה
לפי שגרמו מיתה לעולם ואית דנהגו לאחר המטה ואנשים לפני
המטה לפי שגנאי לצנות ישראל שיסתכלו בהן אנשים:

שישאה מלכות וכו'. אף על גב
דדרשין (מדרש רבה
פרשת וישלח) ומלכס ממך ילאו זה
שאלו ואיש זושט מ"מ היה יכול
להתקיים בנזקוס אחר ולא היה לו
לשהות מלכות בית דוד שנמשח כבר
על פי נביא: **שתי נשים ומחצה.**
פי' צקונטרס שמלכות ישראל היטה
בטלה חמש שנה זין מיתם שאלו
למלכות איש זושט צ' שנים ומחצה
היינו שתי נשים ממלכות איש זושט
ומחצה זין מיתם איש זושט למלכות
דוד ולא נהירא חדל דלמה נענש על
אותה חצי שנה זין מיתם איש זושט
למלכות דוד הלא קודם מיתמו חזר
אבנר ונתאמץ להמליך את דוד
כדכתיב (שמואל ב ג) וישלח אבנר
מלכס אל דוד וגו' ועוד דכיון
דחמש שנים עמדו בלא מלך ולא
המליכו את דוד א"כ למה נענש אבנר
במה שנתחזק אחרי כן להמליך איש
זושט ונראה לו איפכא דלוחה חצי
שנה היטה זין מיתם שאלו למלכות
איש זושט וצאותם הימים נתחזק
אבנר ודבר לכל ישראל להמליך איש
זושט עד שממליכו לסוף אותה חצי
שנה ומשמט איש זושט היטה מלכות
ישראל בטלה שנים על שמתך
דוד ומלאו ז' שנים ומחצה שמתך דוד
בצנרון כדכתיב צדיא אע"ג דלצוק
קרא לא חשיב ר' ז' שנים (י) היינו לפי
שנצטרע כדאמרין בחלק (לקמן ד'
ק). והא דלא חשיב חצי שנה זאת
בצנרון בטול מלכות ישראל (בהלך)
היינו לפי שלא היטה סמוך לה' שנים
ולא היה הצטול יחד:
מלך

שנאמר וידעו כל העם וכל ישראל כי לא
היתה מהמלך להמית את אבנר
דרש רבא מאי דכתיב ויבא כל העם להברות את דוד כתיב להברות וקרינן
להברות בתחלה להברותו ולבסוף להברותו אמר רב יהודה אמר רב מפני מה
נענש אבנר מפני שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ר' יצחק אמר מיחה ולא
נענה ושיניהן מקרא אחד דרשו ויקונן המלך אל אבנר ויאמר הכמות נבל
ימות אבנר ידך לא אסורות והגליך לא לנחשתים הוגשו מאן דאמר לא מיחה
הכי קאמר ידך לא אסורות והגליך לא לנחשתים הוגשו מאי טעמא לא מחית
כנפול לפני בני עולה נפלת ומ"ד מיחה ולא נענה איתמהוויי מתמה הכמות
נבל ימות ידך לא אסורות והגליך לא לנחשתים מכדי מחית מ"ט כנפול
לפני בני עולה נפלת למאן דאמר מיחה מ"ט איענש א"ר נחמן (ב) (ברבי) יצחק
שישאה מלכות בית דוד שתי נשים ומחצה: וכשמברין אותו כו': מאי
דרגש אמר עולא ערסא דגדא א"ל רבנן לעולא מי איכא מידי דעד האידינא
לא אותביניה והשתא מותבינן ליה מתקיף לה רבא מאי קושיא דילמא מידי
דהוה אכילה ושתיה דעד האידינא לא אכילניה ולא אשקיניה השתא יקא
מוכלינן ליה וקא משקינן ליה אלא אי קשיא הא קשיא דרגש אינו צריך
לכפותו אלא זוקפו ואי ס"ד ערסא דגדא אמאי אינו צריך לכפותו והתניא
הכופה יאת מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך
ביתו הוא כופה מאי קושיא דילמא מידי דהוה אמתה מיוחדת לכלים דקתני
האם היתה מיוחדת לכלים אינו צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא רשב"ג
אומר דרגש מתיר קרביטין והוא נופל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגדא
קרביטין מי אית ליה אלא כי אתא רבין אמר לי ההוא מרבנן ורב
תחליפא שמיה דהוה שכיח בשוקא דגילדאי ואמר ליה מאי דרגש ערסא דצלא א"ר ירמיה א"ר יוחנן דרגש
סירונו

הוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי. דלילו בועז חדל לילה ופלטי שנים
רבות: דורו של משה ויהושע עסקו בצורה הרבה ודורו של חזקיהו
יותר מהם כדכתיב (ישעיה י) וחזבל עול מפני שמן ואמרין בחלק
(לקמן ד' ד'): חזבל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק

בצמי מדרשות עד שצדקו מן ועד
באר שבע ולא מנאלו עם הארץ: **מסכסין
בטלים אחס.** עניים היו: רבי יהודה
אומר לעולם לפני המטה וילאוס
שכן מלניו דוד שני אחר מטו
של אבנר. ואי ס"ד נשים אחר המטה
אורחיה דודו להלך עם הנשים:
בפחילה להכרוסו. שהיו סבורין
שמלתו היטה הריגת אבנר: **ולכפוף**
להכרוסו. שידעו הציבור שלא מלת
דוד נהרג אבנר: **למחוס בשאול.**
בזריגת נוצ עיר הכהנים: ידך לא
אסורות. אדם חשוז היית לשאול
והיה לך למחות ולפי שלא מחית
כנפול לפני בני עולה נפלת: **מכדי**
מחויי מחית. והכי קאמר ידך לא
אסורות היו לא נהיגת בעמך כאלם
(א) חשוזי אלא בכל כוחך גילית דעתך
ומחית בשאול: **ששה מלכות זית**
דוד. שהעמיד את איש זושט למלך
ואם לא המליכו אבנר היו ממליכין
את דוד ומשמלך איש זושט על יוס
שמלך דוד על כל ישראל היו שתי
נשים ומחצה שתי נשים לאיש זושט
וחצי שנה זין מיתמו למלכות דוד
ששמטת שאלו מלך דוד בצנרון וכתיב
בצנרון מלך שבע שנים וששה חדשים
לא מן חמש שנים זין מיתם שאלו
למלכות איש זושט דמיא צדק עולם
(ולקמן ד' ק). והיינו אשר מלך דוד
על וגו' נמנאלת מלכות ישראל בטיילה
חמש שנים אלמא חמש שנים היו בלא
מלך נשמיריו שתי נשים ומחצה
ממלכות איש זושט למלכות בית דוד:
דרגש ערסא דגדא. נוהגין היו לערוך
מטה ושלחן צבית ולא היו משתמשין
בהן כלל אלא למול הצית מונחת משום
ניחוס. גדה מול דומה (ג) גד גדי וסנוק
לא (שבת ד' ק) עד השפא לאו
אוסביניה. עד הנה לא ישב על אותה
מיתה שהרי מונחת היא לנוי הצית:
והשפא. דלכל הוא צעין לאותביניה
עלה מהיכא מפיפון לן: **השפא מולנין**
לדעולא הא קשיא עלה דמיא צדק עולם
(מ"ק ד' ק). **דרגש אין האכל**
לכפותו: מסיר קרביטין. בימי אבנר.
קרביטין לוללות: **קרביטין מי איש ליה.**
הלא כשאר מטות עושין אותה מטה:
גילדאי. רעעין: **ערסא דללא.** מטה
של עור ותולין רעועות צפת העור
סביב וכשרוצין לנטות עונדין הרעועות
בארכות המטה וכשממירין אותה
הוא נופל וכן הן קרביטין ומס וכן הוא
עליו לכפותו שלא יתקלקל העור
בצללות הקרקע שלא היו ראשי
כרעיו גבוהין מסירונו למעלה.
וקאמר מ"ק זוקפו על דופן הכרעיס
וארוכותיו למעלה ואמר ליה רבן
שמעון מתיר קרביטין והוא נופל:
סירונו

- (א) מ"ק ס. מדרס ט.ו.
(ב) נבל הספרים שלפניו
לא נמנאלו עם קרי ומכדי
ועמ"ש ספ"ד לקמן אב. על
הגיון ענין ויחמר לו.
(ג) ג"ל ב"ר. (ד) מדרס ט.
ע"ש מ"ק ס. כל הסוגיא
וע"ש (ה) טעמא ל: מ"ק
ס. מדרס ט.ו. (ו) ו"ג
חט"ו. (ז) ש"צ ה.
(ח) והיינו לפי כ"ל.

הגהות הב"ח

- (א) רש"י ד"ה מקדי וכו'
(ב) כאלם שאינו מחויב מלח:
(ג) ד"ה דרגש וכו' ודומה
לו גד:

מוסף רש"י

וכשמברין אותו. למלך
שכחו אכל (נדרים טו).
ערסא דגדא. מטה שאין
אלם יושב עליה ומיוחדת
למלך. כמו (ישעיה ס"ב)
העורכס לגד שלחן (נדרים טו)
כו. מתי"ו וכו"ו נדרים טו.
מי איכא מידי כו'. מכלל
דדרגש לאו ערסא דגדא
הוא (נדרים טו). דעד
האידינא לא אותביניה.
עד השפא לא היה חשוז
אותו מלך לאותביניה על
אותה מטה (מ"ק טו) שם
מתי"ו. דעד האידינא לא
אכילניה. משל אחריס.
כדאמרין (מ"ק טו) אכל
אסור אכלו כשפורה
לשפורה משלו (מ"ק טו) שם
מתי"ו. אינו צריך
לכפותו. משום הכרעיס
ממלמלה. אלא זוקפו.
שעממיו על שני כרעיו וכו'.
(נדרים טו). ואי ס"ד
ערסא דגדא. זמיתה
חשוז היה כל כך ענין
אמאי אינו צריך
לכפותו. הא לא נשמטה
משה מטות אלא שמוחת
למול ואין יושבין עליה
(מ"ק טו) שם מתי"ו. והתניא
הכופה כו'. וכו' וכו' וכו'
ומטה חשוז היה צריך
לכפותו. אלא שעת מיתה
דרגש לאו ערסא דגדא הוא
(נדרים טו). מידי דהוה
אמתה מיוחדת לכלים.
לימן עליה כלים. והואיל ואין
שנים עליה אין צריך
לכפותו (שם טו). דרגש
מתיר קרביטין. אין צריך
לוקפה אלא הוא אכל.
נוטל קרביטין והוא אכל.
קרביטין לוללות שבו (שם).
הא לא נשמטקין ליה לעולם
אלא קבוע ועומד (מ"ק טו) שם
מתי"ו. ה"י קיי להו דלא
הוה להו קרביטין. שאינה
עשויה להתפרק אלא
עומדת מונעת לעולם
(נדרים טו). ערסא דצלא.
מטה שששין שריה ללא
עמון בדרך ועוסקין
הארכות
לשפופייתים וטולין בהן
רעועות וכן צבית עונדין
עליו טולין רעועות כנגד
רעועות של ארכות המטה
וכשרוצין לתקע עונדין
רעועות העור ברעועות של
ארכות המטה והוא
מוחפזן ארכות ככרעיס
וכשרוצין לפרוק מתי"ו
קרביטין והעור נופל מאליו
על ששן ע"ה. אכל אינה
חשוז כל כך. ולכ"ה הואיל
ואינה חשוז כל כך לא היה
כופה אלא זוקפה וכו'. וערסא דללא אית לה קרביטין ופליגא רשב"ג בגמלא ואמר דעבי כפיה כל כך
שמתי קרביטין והעור נופל מאליו לפי ששן רעועות סביב לעור ומתחין אותו בין ארכות המטה ועוסקין הרעועות בארכות
ועוסקין עליו וכשממירין הרעועות והעור נופל אין כך כפיה גדולה מו (נדרים טו).